

УДК 37.018.035.6 (520)

НАЦІОНАЛЬНЕ СПРЯМУВАННЯ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ ЯПОНСЬКОЇ РОДИНИ

Томашевська-Прядун С.О., аспірант

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В.Винниченка

У статті представлена характеристика національного напрямку родинного виховання на прикладі населення Японії. Автор з'ясовує і аналізує теоретичні та практичні аспекти національного виховання, визначає його суть та особливості в Японії. Значну увагу приділяє дослідженню ролі японської сім'ї і роду в сфері національного виховання молодих поколінь.

Ключові слова: сім'я, нація, родинна педагогіка, ціннісна орієнтація, національне виховання, етнонаціональні цінності.

ТОМАШЕВСКАЯ-ПРЯДУН С. А. НАЦИОНАЛЬНОЕ НАПРАВЛЕНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ ЯПОНСКОЙ СЕМЬИ / Кировоградский государственный педагогический университет им. В.Винниченко, Украина.

В статье представлена характеристика национального направления семейного воспитания на примере населения Японии. Автор выясняет и анализирует теоретические и практические аспекты национального воспитания, определяет его суть и особенности в Японии. Большое внимание уделяет исследованию роли японской семьи и рода в сфере национального воспитания молодых поколений.

Ключевые слова: семья, нация, семейная педагогика, ценностная ориентация, национальное воспитание, этнонациональные ценности.

TOMASHEVSKA-PRYADUN S.O. THE NATIONAL APPROACH OF JAPANESE FAMILY UPBRINGING INFLUENCE / Kirovograd State Pedagogical University named after V.Vinnichenko, Ukraine.

The article presents the characteristics of the national direction of the family upbringing on the example of Japan's population. The author finds out and analyzes the theoretical and practical aspects of the national upbringing, determines the main points and peculiarities in Japan. Considerable attention is paid to research the role of a Japanese family and genus in the national upbringing of young generations.

Key words: family, nation, family's pedagogy, value orientation, national upbringing, ethno-national values.

Постановка проблеми. Родина є першоосною і невід'ємною складовою будь-якого народу, держави. Це своєрідне дзеркало, що відображає і наслідує моральні та духовні особливості суспільства. Відомо, що саме родинне виховання сприяє формуванню життєвих цінностей кожної особистості, оскільки основи світогляду, розуміння оточуючої дійсності закладаються в дитині змалечку завдяки спілкуванню з батьками, близькими людьми. Нині, в умовах глобалізації та міжнаціональної інтеграції, роль сім'ї, як виховуючого середовища, лише посилюється. Особливо, коли йдеться про національне спрямування. Спираючись на споконвічні національно-виховні традиції народу, японська національна система виховання ні на мить не втрачає своїх позицій, враховуючи при цьому такі особливості сьогодення як тісні міжетнічні контакти, зближення націй і злиття культур в єдиний культурно-інформаційний простір.

Саме концепція національного виховання вважається ідейно-духовним надбанням японського народу, що містить систематизовані філософсько-релігійні, політично-правові, соціально-економічні, морально-етичні й культурно-естетичні ідеї, принципи та ідеали, які віддзеркалюють прагнення, інтереси й потреби всієї нації. Враховуючи досягнення японців у цій сфері, не можна обминати увагою питання національного спрямування виховного впливу японської родини.

Аналіз актуальних досліджень. До питання національного виховання часто звертаються вітчизняні та зарубіжні педагоги (Бех І.Д., Бондарчук О.І., Аметова Є.Р., Виготський Л.С., Волкова Н.П. та інші), в працях яких містяться теоретичні обґрунтування проблеми і практичні рекомендації щодо її реалізації. Роль сім'ї у процесі національного виховання в

Японії досліджували й такі відомі європейські та японські вчені, як Чарльз Данн, Едвард Феннелл, Акіко Хашімото, Ісака Магето, Хара Кемі та ін..

Окрім того, на офіційному сайті Монбушо (Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії) представлено ряд офіційних документів щодо національної, сімейної і виховної політики Японії. Там же розміщено корисні рекомендації, спеціальні електронні методичні посібники, проекти і презентації для батьків, що висвітлюють різні аспекти і нюанси процесу виховання, в тому числі і специфіку національного спрямування в рамках конкретної родини.

Згадані дослідження підтверджують актуальність подальшого вивчення питання національного виховання, як основного напрямку впливу японської родини.

Метою статті є ознайомлення з поняттям «національне виховання», визначення його суті та особливостей в умовах японського національного простору, дослідження ролі японської сім'ї і роду в сфері національного виховання молодих поколінь.

Виклад основного матеріалу. Виховання не існує саме по собі – воно завжди має конкретно-історичну національну форму і спрямоване на формування громадянина конкретної держави, представника певної нації. Національне виховання – це історично зумовлена і створена самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, у процесі якої засвоюється духовна і матеріальна культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь [1, с.23-24].

Корені національного спрямування губляться в глибинах віків і пов'язані з закладенням основи традиційних принципів, форм і методів виховання, утвердження першості етнопедагогіки і родинного виховання на ґрунті сімейних морально-духовних цінностей. В історії Японії вагомість і пріоритетність національного виховання не раз підкреслювалась відомими філософами, видатними державними діячами, політиками і військовокомандуючими. Зокрема, роздуми над питаннями основи і спрямованості національного виховання зустрічаються серед праць Конфуція. Він вважав, що правителі держави повинні турбуватися про «просвітлення» народу, маючи на увазі не збагачення конкретними знаннями, а виховання, моральний і духовний розвиток. Філософ підкреслював, що необхідно контролювати рівень «просвітленості» і «помисли» членів родини та розширяти мережу шкіл, бо родичі і вчителі є основними вихователями – від них залежить, яким буде майбутнє народу. Конфуцій закликав всіх вивчати древність, наголошуючи на вагомості знання історії свого народу, національної культури і філософії для продовження життя і розвитку держави і нації [3, с. 8-9]. Ідеї конфуціанства підхопили сьогуну Токугава, які закликали до розробки проблеми національного виховання придворних філософів і мудреців. Саме в епоху сьогунатів до етнонаціональних рис японців додалися мовчазна праця, цілковита покора і безумовна відданість родині, службі, державі, на культивування яких століттями була спрямована система національного виховання.

Варто зазначити, що й імператор Мейцзі у своєму «Рескрипті про народне виховання» (30 жовтня 1890р.) розвиває ідеї національного виховання, виділяючи високі моральні риси, патріотизм і громадянську відповідальність:

«...Гречність наших підданих з покоління в покоління виявлялася в лояльності і благочесті, і в гармонійній співпраці, і сприяла довговічності нашої Батьківщини. Ось основні початки виховання для наших підданих: будьте віддані вашим рідним, як чоловіки і дружини, і вірні друзям; нехай поведінка ваша буде чемною і стриманою; любіть ближніх, як самих себе; будьте старанними у своїх заняттях і слідуйте кожен своєму покликанию; розвивайте ваші розумові здібності і виховуйте в собі моральні якості; сприййте суспільному благу і служіть

інтересам суспільства; завжди виявляйте сувору покору Конституції і всім законам Нашої Імперії; розвивайте свій патріотизм і свою могутність, і цим надавайте Нам підтримку у возвеличенні і збереженні слави і благополуччя Нашої Імперії...

Така поведінка з вашого боку не тільки личить Нашим добрим і вірним підданим, але також дає можливість проявитися звичаям і чеснотам, заповіданим вам вашими предками.» [4].

Японці, як ніхто інший, розуміють, що спрямованість, принципи і завдання системи національного виховання визначаються необхідністю відтворення і розширення духовно-морального, емоційно-естетичного, творчого та інтелектуального компонентів життєдіяльності народу, створення сприятливих умов для раннього виявлення і максимального розвитку природних задатків і талантів кожного громадянина, формування духовного потенціалу, як найвищої цінності нації та держави. Адже під нацією, з точки зору психолого-педагогічної науки, розуміється, насамперед, система різноманітних природних, історично зумовлених ознак тіла, душі й розуму, психології, характеру, інтелекту певної культурно-історичної спільності людей [2].

Національна система виховання є складовою і невід'ємною частиною існування, функціонування і навіть творчості народу в цілому і кожної сім'ї зокрема. Глибоке знання дітьми духовної, історико-культурної і творчої спадщини своєї нації стимулює пробудження в них високоморальних прагнень і почуттів, творчих ідей і їх практичне втілення. Тому система народної життєтворчості, специфіка етнонаціональної життєдіяльності японців визначають сутність і зміст загальнонаціонального виховання, як основного напрямку виховного впливу родини. Засновується він на таких компонентах:

- національний характер і темперамент (для японців це: гостинність і щедрість, люб'язність і толерантність, максимальна повага і поштивість, у поєднанні зі скромністю та емоційною стриманістю);
- національна психологія (психологія працелюбного господаря, що трудиться самовіддано і мовчки на благо нації і держави, а не задля власного матеріального задоволення);
- національний світогляд і спосіб мислення (поєднує в собі систему поглядів, ідеалів, що лежать в основі національної духовності, свідому підтримку і забезпечення самотності і неповторності японського народу);
- національна філософія (самобутні і неповторні ідеї, уявлення, погляди на природу, суспільство, всесвіт, на духовний світ людини, її життя і долю, як-от філософія дзен і бусі-до, норми гірі);
- народна мораль і етика (передбачають наявність в особистості таких якостей, як людяність, співчуття, поштивість, почуття обов'язку, прагнення до надання допомоги і підтримки, що є найвищими духовними надбаннями для японців);
- народна естетика (уміння бачити, відчувати, творити красу і отримувати від цього справжнє духовне задоволення; естетика стилю життя і поведінки; найяскравіше виражається в мистецтвах ікебани та бонсай, каліграфії та віршуванні);
- національна свідомість, самосвідомість та правосвідомість (відчуття гордості та поваги до власного народу і держави, свідоме життя за офіційними і «неписаними» законами (традиційними для японців нормами, винятковими моральними законами));
- національна ідеологія (ідейне багатство нації, сукупність філософських та релігійних, політико-правових та економічних, моральних й естетичних поглядів і переконань) [5].

Варто наголосити, що в Японії протягом віків діти виховувались в суто національному

середовищі, зміст та форми функціонування якого повністю відображають культурно-історичний досвід народу. Національне виховання, гармонійно вписане в життєдіяльність японців, століттями формувало в представників нових генерацій всі елементи етнонаціональної духовності, яка передається дітям з покоління в покоління, поглиблюється і збагачується в умовах сучасного існування нації.

Відомо, що першоосновою суспільства і держави є саме родина. Відповідно до цього, тією природною ланкою, що зумовлює і визначає розвиток і навіть діяльність людини на всіх етапах її існування, є ніщо інше, як родинне виховання. Саме в родинній атмосфері в процесі реалізації завдань національного виховання в новій особистості формуються такі невід'ємні компоненти духовності, як національний спосіб мислення, специфічна етнонаціональна психологія, етика, мораль, світогляд, національна свідомість та самосвідомість. Члени родини організують внутрішньосімейне спілкування таким чином, щоб діти перейняли і міцно засвоїли культурні надбання рідного народу, пройнялися національним духом, способом мислення, сприйняття і буття.

У процесі розвитку дитини від народження до трьох років домінує лише сім'я, у дошкільному дитинстві до її дій долучається вплив спілкування з однолітками, вихователями, іншими дорослими людьми, згодом приєднуються вчителі різноманітних освітньо-виховних і розвиваючих закладів, тіснішають контакти із засобами масової інформації. Саме родина визначає основний потік інформації виховного плану, що досягає дитини і впливає на неї певним чином. Виходячи з цього, можна вкотре підкреслити роль сім'ї у становленні цілісної особистості, сформованої на засадах національного виховання, відповідно життєвим етапам фізичного та психічного розвитку людини.

У японській родинній педагогіці змістом виховання є вивчення історії та життєвого досвіду рідного народу, що забезпечує найбільш суттєву для кожної особистості етнічну або культурну ідентифікацію, та дозволяє людині відкрити свою справжню природу, духовність, досвід буття і навіть подальшу долю. Певні звичаї й традиції, історичні події й герої, а також цінності національної культури вивчаються не відсторонено, а безпосередньо включаються в життєдіяльність особистості. Цьому сприяють численні національні свята та обрядові дійства, якими насичене буденне життя японця. Так, у рамках національного виховання проводиться цілий ряд різноманітних свят спеціально для дітей, що дозволяє формувати у них почуття причетності до традицій своєї держави. Наприклад, 3 березня по всій країні відзначають «хінамацурі» – свято ляльок, що згодом також набуло статусу дня дівчаток. Цього дня повсюди (у житлових будинках, навчально-виховних закладах, громадських установах, навіть у магазинах) виставляють багатоярусні підставки, зазвичай червоного кольору, на яких розміщуються витончені ляльки-символи імператорської сім'ї в прекрасних національних костюмах ручної роботи з усіма традиційними атрибутами [3, с. 172].

У процесі національного виховання основна увага членів сім'ї зосереджується на пріоритетних напрямках виховного впливу, що реалізуються, спираючись на фундаментальні основи, характерні якості японського народу, а також загальнолюдські цінності [2]. А саме:

1. Виховання фізично й психічно здорової дитини, забезпечення відповідних умов для повноцінного морально-духовного її становлення, формування навичок здорового способу життя.

Незважаючи на стійкий стереотип, ніби японці приділяють максимальну увагу навчанню і накопиченню знань, у житті кожного громадянина важливе місце займає фізичне здоров'я. Так, у школах щодня відбуваються заняття спортом на свіжому повітрі (це удосконалений аналог знайомих нам уроків фізкультури). Діти займаються гімнастикою, вправляються в силі і швидкості і, як не дивно для нас, у хореографії. Усі зусилля дітей спрямовані на удосконалення власної майстерності та відточення елементів колективної спортивної

діяльності, що демонструються на особливих змаганнях (між класами, різновіковими командами, збірними шкільних колективів тощо), приурочених святковим дням, закінченню певного навчального періоду чи просто товариським зустрічам. Такі дійства часто тривають цілий день і відвідуються цілими родинами (всі члени сімейства спостерігають за змаганнями, активно вболівають, а в перервах обідають разом зі своїми дітьми чи навіть цілими командами – всі дітки і їхні родичі). На думку японців, ці спортивні заходи не лише формують навички здорового способу життя і підтримують у тонусі здоров'я дітей, а й сприяють зближенню їх з батьками, педагогічних і батьківських колективів між собою і, що важливо, є невід'ємним елементом національного виховання.

Також варто зазначити, що в останні десятиліття увага японського суспільства прикута до питання психічного здоров'я молодих поколінь. Особливо болоче японці переживають зростання випадків суїцидів (у тому числі масових) серед дітей і молоді. Потерпаючи від надмірних навантажень в освітніх закладах, переживаючи невдачі в навчанні і творчості, відчуваючи фізичну недовершеність, страждаючи від досягнень і негативних впливів оточуючого високотехнологічного середовища (а саме: відчуженість між членами сім'ї внаслідок завантаженості роботою, виникнення конфліктів і непорозумінь між батьками й дітьми, відкрите поширення в Інтернеті та інших міжнародних засобах передачі інформації закликів до самогубства та ін.) діти впадають в депресивні стани, у них відбуваються відхилення в плані психічного здоров'я, наслідком яких є апатія, агресія і дуже часто бажання припинити жити. У боротьбі з цією проблемою японці сподіваються саме на зусилля родинного впливу, зокрема національного напрямку виховання.

2. Створення атмосфери емоційної стабільності і захищеності, необхідних умов для засвоєння національних та загальнолюдських моральних цінностей та ідеалів, культурних традицій, етичних норм, виховання культури поведінки.

Як зазначалось вище, молоді покоління японців (як і молодь переважної більшості країн світу) є відкритими і психологічно незахищеними перед усіма дійсно небезпечними наслідками функціонування і прогресування сучасного так званого інформаційного суспільства. Особливо педагогів і свідомих батьків непокоїть масовість і доступність інформації відверто агресивного і депресивного змісту, що спричиняють емоційну дестабілізацію молоді і ще не сформованої особистості аж до психічних відхилень. Держава через свої органи і представництва намагається мінімізувати цей руйнівний вплив, адже повністю зупинити потік інформації (наприклад, через Інтернет) просто неможливо. Монбушо проводить широку агітаційну діяльність і активно закликає батьків приділяти дітям більше уваги: проводити разом дозвілля, обов'язково приймати трапезу в сімейному колі, просто спілкуватися, створюючи атмосферу емоційного комфорту, довір'я, порозуміння. У таких умовах поліпшується ефективність виховного впливу сімейного середовища, що сприяє формуванню емоційної стабільності і захищеності дітей.

3. Забезпечення духовної єдності поколінь.

Японці відзначаються особливою шанобою і відданістю традиціям, що дозволяє їм протягом всього періоду існування нації зберігати свою самобутню культуру і підтримувати єдність минулої і сучасної Японії. Визначальною тут є роль японської родини, яка виступає в образі берегині етнонаціональних основ всього суспільства і забезпечує духовну єдність минулих, сучасних і підрастаючих поколінь шляхом збереження родинних і народних традицій, сімейних реліквій, вивчення родоводу, рідної мови, звичаїв, обрядів та формування на їх основі національної свідомості і самосвідомості в дітей і молоді.

4. Виховання поваги до навколишнього середовища, представників живої природи і елементів неживої, до держави і законів; розвиток почуття людяності, гуманності, громадянського і соціального обов'язку і відповідальності.

Загострене почуття поваги і шанобливості – одна з характерних етнонаціональних рис японського соціуму, що культивувалась у різних поколіннях протягом сотень років. Навіть радикальні реформи Мейдзі і активна всебічна вестернізація Японії не торкнулися цього аспекту в житті суспільства. Батьки намагаються якомога раніше (майже з перших днів) виховувати у своїх дітей зазначені почуття, і це їм вдається чи не найкраще з-поміж усіх народів світу. Японці однаково щиро поважають і високо цінують батьків і вчителів, державу і імператора, цвіт сакури і працюючу мурашку. Дітей виховують у душі максимальної толерантності до всього оточуючого, людяності, плекають у них почуття обов'язку і відповідальності по відношенню до самих себе і колективу (родини, громади, групи в садку і школі, робочої групи, всієї держави). Батьки на власному прикладі демонструють належну поведінку, проявляють почуття і якості, які намагаються виховати у своїх дітей, і цим роблять виховний вплив сім'ї більш дієвим.

5. Розвиток розумового потенціалу та інтелектуальних здібностей.

Незважаючи на те, що освітньо-виховна система Японії наразі перебуває в стані реформування, спрямованому на значне зменшення інформаційного навантаження та скорочення навчальних програм, інтелектуальний розвиток громадян (дітей і дорослих) є одним з пріоритетних завдань національного виховання (на загальнодержавному і конкретно сімейному рівнях). Воно реалізується шляхом активного ознайомлення дітей з досягненнями світової науки та відкритому доступі до новітніх розробок і технологій в усіх галузях, заохочення дітей і молоді до постійного творчого самовдосконалення, накопичення нових знань і вмінь. Поряд з цим, батьки і педагоги зобов'язуються працювати над формуванням і удосконаленням культури набуття знань, вихованням поваги до науки, школи і вчителя. Цьому сприяють численні відкриті для загального доступу наукові гуртки, товариства і об'єднання, постійні ярмарки-презентації дитячих розробок, оголошення наукових конкурсів, призначення грантів і стипендій. У рамках програми посилення зв'язків між педагогічним і батьківським колективами практикується спільна праця всіх членів сім'ї над розвитком і втіленням наукових ідей дитини.

6. Залучення дітей до спільної побутово-господарської діяльності, розвиток творчої працелюбної особистості.

Віковичний досвід Японії доводить, що значними досягненнями в соціально-економічній сфері японці завдячують, перш за все, своїй працелюбності, наполегливості та економічній освіченості, що вже сотні років формуються в процесі цілеспрямованого виховного впливу родини на підростаючі покоління. На особливу увагу заслуговує напролюд серйозне ставлення батьків до систематичної праці дітей, виховання почуття обов'язку і відповідальності, охайності і акуратності, творчого підходу і любові до праці. Японські батьки вимагають від своїх дітей ретельності, творчості та результативності у роботі і самі намагаються демонструвати ці ж якості. Значні зусилля спрямовуються на формування високої трудової і економічної культури дітей з перших днів їх свідомого життя, що є запорукою функціонування працелюбної, висококультурної, економічно розвиненої нації майбутньої Японії.

7. Формування естетичних смаків і почуттів, уміння розрізняти прекрасне, відчувати красу і отримувати від неї духовне задоволення; забезпечення умов для практичної творчої діяльності дітей.

Загострене почуття прекрасного – одна з характерних етнонаціональних і культурних рис представників японського суспільства, що досі передається від покоління до покоління.. Усе оточуюче середовище (елементи архітектури, сади і парки, робочі кабінети і власні помешкання тощо) вони організують з витонченим смаком, спираючись на загальні принципи і власні відчуття краси. У кожному будинку діти змалечку спостерігають за

скрупульозністю батьків у розстановці предметів побуту, елементів декору, національних символів. І нині у переважній більшості японських жител (приватних будинках сільської місцевості і квартирах в мегаполісах) використовуються традиційні ікебани, величезні розписані в національному стилі вази, стіни прикрашають пергаментом з віршами чи просто каліграфічним символічним надписом. З дитинства у дітей виховують глибокі естетичні почуття на основі специфічних для Японії понять: «ханамі» – милування квітами (особливо цвітом сакури), «цукімі» – милування місяцем і «юкімі» – милування снігом, які виражають суттєву частину повсякденного життя і духовності нації. Навіть такі елементи, як komponування ікебани і заварювання чаю, доведені до ідеалу без зайвих рухів і поспіху, перетворені на справжнє мистецтво в японській культурі, є виховними факторами у формуванні і підтриманні почуття естетики представників усіх поколінь, сприяють духовному розвитку особистості і створюють умови для розкриття творчого потенціалу і практичної творчої діяльності дітей.

8. Формування свідомої особистості з високими моральними почуттями й ідеалами.

В Японії моральне виховання характеризується певною специфічністю принципів та ідеалів, що чітко прослідковуються в розвитку наступних духовних якостей: внутрішня свобода і загострене прагнення до колективізму; здатність до об'єктивної самооцінки і саморегуляції поведінки в поєднанні з повною залежністю від поглядів і оцінок інших людей; почуття власної гідності і недосконалості (це, на думку японців, сприяє розвитку здатності та бажання до морального самовдосконалення); максимальна повага до оточуючих, що часом межує з власним приниженням; відповідальність за свої вчинки аж до свідомого самогубства. На формування високих моральних якостей молодого японця направлена вся система національного виховання, включаючи завдання сімейного впливу і зміст навчальних програм освітньо-виховних закладів. Адже японці переконані, що людина може не відзначатись фізичною недосконалістю, не володіти повними і вичерпними знаннями, мати специфічні (навіть протилежні до загальноприйнятих) уявлення про життя, культуру, прекрасне і бридке, але обов'язково має бути особистістю з високими моральними поглядами і переконаннями, прагнути до їх реалізації і сприяти практичному втіленню на основі власних високоморальних, благородних вчинків і принципових позицій.

Це засвідчує, що японська національна система виховання, засади якої найбільшою мірою реалізуються в родинному колі, ґрунтується на основі самотутньої культури Японії минулого і сучасності, максимально сприяючи соціальному престижу високої моральності, справжнього працелюбства, освіченості та інтелігентності як складових духовності кожного японця.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Як бачимо, сучасна національна система виховання в Японії спрямована на формування свідомої, патріотично налаштованої особистості, яка керується почуттями гордості та поваги до власного народу і держави, характеризується наявністю стійкої національної ідеології та всіх компонентів народної духовності японців (національний характер і темперамент, психологія і філософія, світогляд і спосіб мислення, мораль, етика і естетика, свідомість, самосвідомість та правосвідомість). Саме ці складові закладені в генетичному коді народу, що передаються кожній наступній генерації і зумовлюють специфічні особливості системи національного виховання.

У процесі реалізації завдань національного виховання в Японії провідну роль відіграє родина як місце формування, становлення і розвитку особистості. Тут відбувається її первинна соціалізація, закладається фундамент для всього подальшого життя. Саме під впливом сімейного оточення в японця формується система поглядів, ідеалів, що лежать в основі національної духовності, виникає цілком свідоме і стале бажання підтримувати і

забезпечувати самобутність і неповторність японського народу (його духовної і матеріальної культури, філософії, моралі, стилю життя та ін.)

Шляхом активної підтримки і пропаганди засад національного виховання як у родинному колі, так і на загальнодержавному рівні, постійного поглиблення знань історичної спадщини свого народу, культури, мови, традицій, підтримання власної етнонаціональної гідності та поваги до представників інших народів, японці досягають єдності в суспільстві минулої, сучасної та майбутньої Японії, зберігають міцний зв'язок поколінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості / І.Д. Бех // Рідна школа. – 1995. – №9. – С.23-25.
2. Выготский Л.С Педагогическая психология / под. ред. В.В.Давидова [Електронний ресурс] / Л.С. Выготский. – М., 1991. – 345 с. – Режим доступу: http://www.syntone.ru/library/books/content/3318.html?current_book_page=all.
3. Данн Ч. Традиционная Япония [Електронний ресурс] / Чарльз Данн; [перевод с английского О. Д. Сидорова] – М.: Книга по Требованию, 2006. – 381с. – (Серия «Быт, религия, культура»). – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/395822>.
4. Офіційний сайт Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mext.go.jp/>.
5. Кэми Х. Изучение ценностной ориентации японцев [Електронний ресурс] / Кэми Хара. – Токио, 1958. – Режим доступу: http://allref.com.ua/Doshkolnoe_obrazovanie_za_graniceiy&Nagao=2.